
Canllawiau Dylunio Dwyieithog Comisiynydd y Gymraeg

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

Medi 2014

Cefndir

2

Prif nod Comisiynydd y Gymraeg, sefydliad annibynnol a grëwyd yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, yw hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg. Gwneir hyn drwy ddwyn sylw i'r ffaith bod statws swyddogol i'r Gymraeg yng Nghymru a thrwy osod safonau ar sefydliadau. Bydd hyn, yn ei dro, yn arwain at sefydlu hawliau i siaradwyr Cymraeg.

Mae dwy egwyddor yn sail i'r gwaith:

- Ni ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yng Nghymru.
- Dylai personau yng Nghymru allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os ydynt yn dymuno gwneud hynny.

Cysylltu â

Chomisiynydd y Gymraeg

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0845 6033 221
post@comisiynyddygyymraeg.cymru

Croesewir gohebiaeth yn y
Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

3

Cynnwys

Rhagair	4
Rhan 1. Cynllunio	5
Arfer da wrth gynllunio	5
Cyfieithu a chreu testunau dwyieithog	6
Arfer da wrth gyfieithu a chreu testunau dwyieithog	6
Cysodi	7
Arfer da wrth gysodi	7
Gwahanu'r ieithoedd	8
Lliwiau	8
Teipiau	8
Cynllun	9
Colofnau cyfochrog	10
Fesul bloc	10
Tudalennau cyfochrog	11
Top a gwaelod	11
Cefn wrth gefn	12
Wyneb i waered	13
Cost	14
Pwyntiau i'w cofio	14
Rhan 2. Cymwysïadau	15
Delwedd weledol a brandio dwyieithog	16
Arwyddion	18
Deunyddiau papur	18
Pennyn a throedyn e-bost	18
Dogfennau hirach	20
Taflenni	20
Anfonebau, biliau a ffurflenni archebu	20
Ffurflenni	22
Hysbysebu	24
Hysbysebion print	24
Hysbysebion awyr agored	24
Marchnata 'feiral' a hysbysebion ar wefannau	24
Eitemau bychain	26
Pecynnu	26
Deunyddiau pwynt talu	26
Cyhoeddiadau electronig	28
Cyflwyniadau PowerPoint	28
Deunyddiau arddangos	28
Gwefannau a meddalwedd	30

Rhagair

4

Mae sicrhau ansawdd yn rhan bwysig o waith Comisiynydd y Gymraeg. Y nod yw gofalu nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg fel bod modd i siaradwyr Cymraeg yng Nghymru gael mynediad at wasanaethau o'r ansawdd uchaf posibl. Mae diffinio'n union beth yw'r ansawdd disgwylidig yn bwysig, boed hynny yn y gwaith rheoleiddio neu wrth hybu a hwyluso'r Gymraeg.

Bwriad y canllaw arfer da hwn yw sefydlu'r arferion gorau posibl wrth fynd ati i ddylunio yn ddwyieithog.

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn cyfrannu at sicrhau cysondeb o ran ansawdd gwasanaethau Cymraeg yng Nghymru. Y nod yn y fan hon yw esbonio'r broses o ddylunio dwyieithog er mwyn sicrhau deunyddiau o ansawdd rhagorol. Mae'r canllaw wedi'i anelu at unrhyw sefydliad, hyd yn oed os nad oes gofyn statudol arnynt i weithredu yn y Gymraeg a'r Saesneg.

Rwy'n ffyddiog y bydd y canllaw arfer da hwn yn feincnod defnyddiol i sefydliadau wrth iddynt gynllunio a chyflwyno ymgyrchoedd marchnata a chyhoeddusrwydd i'r cyhoedd yng Nghymru. Rwy'n gobeithio hefyd y bydd yn arwydd clir o'm dyhead i helpu eraill i ddarparu'r gwasanaeth dwyieithog gorau posibl i'r cyhoedd.

Meri Huws
Comisiynydd y Gymraeg

Nodyn pwysig

Bydd gofyn statudol ar nifer o sefydliadau yng Nghymru i baratoi deunydd marchnata, cyhoeddiadau ac arwyddion dwyieithog yn unol â'r gyfundrefn safonau sydd i'w sefydlu dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Nid yw'r canllaw hwn yn god ymarfer statudol dan y Mesur ar gyfer paratoi deunydd dwyieithog.

Cefndir

Nod y canllaw yw sefydlu'r arfer gorau ym mhob agwedd ar ddylunio gan gynnig cyngor ymarferol i sefydliadau a dylunwyr. Mae **Rhan 1** y canllaw yn nodi'r egwyddorion creiddiol i reolwyr prosiect a dylunwyr eu hystyried wrth ddylunio'n ddwyieithog. Mae **Rhan 2** yn cynnig cyngor pellach ac enghreifftiau o arfer da.

5

Rhan 1 Cynllunio

Mae cynllunio da'n hanfodol mewn dylunio dwyieithog da. Mae'n rhaid i'r cleient a'r dylunydd fod yn ymwybodol o'r cychwyn y bydd y cynnyrch terfynol yn cynnwys y ddwy iaith. Mae'n arbennig o bwysig nodi'r ffaith hon yn y briff er mwyn i'r dylunydd roi lle i'r ddwy iaith mewn deunydd gweledol neu frasluniau. Yna gellir dewis y ffont, y cynllun, y diwyg ac ati. Yn ddelfrydol, dylai'r dylunydd ddechrau â thestun yn y ddwy iaith; dylid caniatáu digon o amser o flaen llaw ar gyfer cyfieithu a darllen profleuni.

Arfer da wrth gynllunio:

- Dylid ystyried y Gymraeg mewn unrhyw fenter newydd sy'n ymwneud â dylunio e.e. ailfrandio, creu gwefan neu newid arwyddion.
- Dylid cynnwys y Gymraeg o'r dechrau mewn briffiau a manylebau dylunio.

Fformat
Maint A4
4pp clawr
16pp testun

Cymraeg Saesneg Clawr Cover	Cymraeg Saesneg 1	Cymraeg Saesneg 2	Cymraeg Saesneg 3		
Cymraeg Saesneg 4	Cymraeg Saesneg 5	Cymraeg Saesneg 6	Cymraeg Saesneg 7	Cymraeg Saesneg 8	Cymraeg Saesneg 9
Cymraeg Saesneg 10	Cymraeg Saesneg 11	Cymraeg Saesneg 12	Cymraeg Saesneg 13	Cymraeg Saesneg 14	Cymraeg Saesneg 15
Cymraeg Saesneg 16	Cymraeg Saesneg Cefn Back				

Cyfieithu a chreu testunau dwyieithog

Mae cyfieithu'n sgîl arbenigol, a dylid defnyddio cyfieithydd cymwys a phroffesiynol bob amser.

Gall camsillafu a chamgyfieithu gostio'n ddrud yn y pendraw, yn arbennig yng nghyswllt arwyddion. Gall camgymeriadau ieithyddol adlewyrchu'n wael ar y sefydliad gan ddenu sylw negyddol yn y wasg, y cyfryngau a chyfryngau cymdeithasol. Gellir osgoi hyn trwy ddefnyddio cyfieithydd proffesiynol a sicrhau bod deunyddiau cyhoeddus, megis arwyddion yn cael eu prawfddarllen yn broffesiynol cyn eu cyhoeddi.

Mae ysgrifennu copi hysbysebu yn ddwyieithog yn sgîl gwahanol i gyfieithu, a gall fod tipyn yn anoddach i gynhyrchu testunau byr a bachog mewn dwy iaith.

Os defnyddir cyfieithydd proffesiynol i ddarparu'r gwasanaeth hwn dylid sicrhau bod yr unigolyn hwnnw yn brofiadol yn y maes, a bod ganddo'r awdurdod i ddrafftio testun gwreiddiol yn hytrach na chyfieithu air am air o'r Saesneg.

Dylid hefyd cadw mewn cof y gellir comisiynu ysgrifennwr copi i ddrafftio testun yn y ddwy iaith. Mae drafftio dwyieithog yn aml yn cyfoethogi'r mynegiant yn y naill iaith a'r llall.

Arfer da wrth gyfieithu a chreu testunau dwyieithog:

- Dylid rhoi arweiniad i'r cyfieithydd neu i'r sawl sy'n gyfrifol am ddrafftio'r testun dwyieithog ynghylch arddull a chywair, y gynulleidfa darged ayyb.
- Gellid darparu enghreifftiau o waith blaenorol iddynt er mwyn cynnig arweiniad pellach.
- Dylid defnyddio cyfieithydd cymwys. Mae cyfeirlyfr cyfieithwyr ar gael ar cyfieithwycymru.org.uk
- Dylid dehongli'r testun yn wreiddiol a chelfydd yn hytrach na chyfieithu'n slafaid.
- Dylid sicrhau bod y cyfieithiad yn cyfleu'r ystyr a'r neges ond ei fod hefyd yn llifo'n rhwydd ac yn dangos ôl meddwl.

Am ragor o wybodaeth am gyfieithu, cyfeiriwch at ein dogfen cyngor: 'Drafftio Dwyieithog, Cyfieithu a Chyfieithu ar y Pryd' sydd ar wefan y Comisiynydd.

1 Yn yr wyddor Gymraeg mae 29 llythyren tra bo 26 yn yr wyddor Saesneg. Nid oes gan y Gymraeg y llythrennau 'k', 'q', 'v' a 'z', ond mae ganddi'r llythrennau ychwanegol 'ch', 'dd', 'ff', 'ng', 'll', 'ph', 'rh' a 'th'. Gelwir y llythrennau hyn yn 'ddeugraffau' – llythrennau unigol sy'n cynnwys mwy nag un nod. Mae hyn yn golygu bod gan 'Llandudno' 8 llythyren yn yr wyddor Gymraeg, a 9 llythyren yn yr wyddor Saesneg.

2 Yr acen fwyaf cyffredin a ddefnyddir yn y Gymraeg yw'r acen grom. Dim ond ar lafariaid y bydd yr acen grom a phob acen arall yn Gymraeg yn ymddangos. Yn y Gymraeg, y llafariaid yw A, E, I, O, U, W ac Y. Er enghraifft, 'dŵr' neu 'tân'. Defnyddir hefyd yr acen ddirchafedig (á) a'r acen ddisgynedig (à) yn ogystal â'r didolnod (ä).

Cysodi

Gellir osgoi llawer o'r prif broblemau sydd ynghlwm wrth ddylunio dwyieithog drwy dalu sylw o'r cychwyn i nifer o reolau cysodi sylfaenol. Unwaith eto, y gyfrinach yw cynllunio gofalus a sicrhau bod pawb sy'n rhan o'r broses cynhyrchu yn ymwybodol o'r dechrau y bydd y deunydd terfynol yn ddwyieithog. Mae'r paragraffau canlynol yn cynnig peth cyngor penodol.

Mae gan bob iaith ei nodweddion a'i phriodoleddau arbennig ei hun pan fydd hi'n ymddangos mewn print. Mae'r rhain yn cynnwys acenion a symbolau eraill, amledd llythrennau, cyfuniadau llythrennau a hyd geiriau. Dros y blynyddoedd, cafodd gwahanol deipiau a ffontiau eu llunio ar gyfer nodweddion ieithoedd penodol. Yn wreiddiol, lluniwyd llawer o'r teipiau a ddefnyddir yn gyffredinol erbyn hyn ar gyfer iaith benodol (y Saesneg gan amlaf), ac nid ydynt bob amser yn ddelfrydol ar gyfer cysodi ieithoedd eraill.

Arfer da wrth gysodi:

Dylid osgoi defnyddio ffontiau sydd ag esgynyddion a disgynyddion hir a rhai sy'n rhy grwn neu'n rhy onglog oherwydd y defnydd aml yn Gymraeg o symbolau llydan megis 'w' ac 'y' a deugraffau megis 'dd'¹. Dylai'r ffont fod yn addas ar gyfer yr wyddor Gymraeg gyfan (gan gynnwys nodau diacritig)². Dylid cofio hefyd y defnyddir y llythyren 'i' ar ei phen ei hun yn gyffredin mewn testun Cymraeg; ni ddylid ei dangos mewn priflythrennau oni bai ei bod yn ymddangos ar ddechrau brawddeg. Dylid gwirio bod y llythrennau 'l' ac 'll' wedi'u defnyddio yn gywir wrth ddylunio gan eu bod yn cael eu camgymryd yn aml am y briflythyren 'l' ('l' fel priflythyren).

Dylid osgoi defnyddio ffontiau sy'n defnyddio dulliau ansafonol ar gyfer dangos deugraffau a nodau diacritig a dylid hefyd osgoi defnyddio ffontiau ffug-Geltaidd neu galigraffig. Dylid ystyried materion hygyrchedd, yn enwedig ar gyfer pobl â nam ar eu golwg, yng nghyd-destun deddfwriaeth gydraddoldeb berthnasol a rheoliadau cysylltiedig. Dylid defnyddio ffontiau sydd ar gael yn gyffredin (h.y. UTF-8 Serif a Sans Serif) er mwyn sicrhau cysondeb wrth drosglwyddo testun o un raglen i un arall.

Mae defnyddio gwahanol ffontiau mewn teip penodedig – defnyddio gwahanol ffont ar gyfer y ddwy iaith – bron bob amser yn gwneud un fersiwn yn llai darllenadwy na'r llall.

Ni ddylid gwahanu deugraffau gyda chysylltnod ar ddiwedd llinell: mae'r rhain yn cynnwys 'dd', 'ch', 'ff', 'll', 'ng' a 'rh'. Dylai'r sawl sy'n darllen y proflenni wirio'r rhain.

Mae nifer fawr o eiriau byr cyffredin yn y Gymraeg. Geiriau un neu ddwy lythyren yw'r mwyafrif ohonynt, ac fe'u defnyddir yn aml gyda cholnod. Fe'u gwelir sawl gwaith mewn brawddeg, e.e. 'Aeth y dyn o'r tŷ i'r ardd'. Mae'n rhaid cael bylchau agos felly er mwyn cadw llif cyffredinol y testun, a dylid cofio hyn wrth ystyried unioni. Mae'n bwysig hefyd defnyddio acenion ar eiriau gan eu bod yn aml yn dynodi gwahaniaeth mewn ystyr geiriau e.e. gwyn a gŵyn ('cwyn' wedi'i dreiglo).

Gwahanu'r ieithoedd

Lliwiau

Y dewis gorau ar gyfer gwahanu ieithoedd drwy ddefnyddio lliw yw dangos testun y ddwy iaith mewn du, a rhoi lliw neu gysgod y tu ôl i un iaith. Gellir gwneud hyn mewn dogfennau unlliw neu liw llawn. Mae cyfnewid lliwiau hefyd yn opsiwn, yn arbennig ar arwyddion. Fel arall, gellir defnyddio lliw gwahanol ar gyfer testun y ddwy iaith. Dylid cyfyngu hyn i deitlau, is-deitlau, pwyntiau bwled a chapsiynau yn unig, gan fod darllen testun estynedig mewn lliw yn gallu bod yn llafurus, ac yn anodd i bobl â nam ar eu golwg. Gall teip lliw hefyd roi gormod o bwyslais yn y manau anghywir.

Mae angen gofal wrth ddewis lliw ar gyfer print, gan mai du yw'r lliw sy'n cael ei ystyried yn 'normal'. Bydd unrhyw brint du felly, yn enwedig ar gefndir gwyn, yn ymddangos yn awtomatig fel pe bai'n fwy normal na phrint mewn unrhyw liw arall, ac fe fydd yn sicr yn haws i'w ddarllen.

Teipiau

Lle y bydd yn briodol dewis teip gwahanol ar gyfer y ddwy iaith, ni ddylid ddefnyddio teip anarferol neu addurniadol ar gyfer yr un iaith os ydych eisiau trin y ddwy iaith yn gyfartal.

Er nad yw'n fater sy'n ymwneud â dylunio dwyieithog fel y cyfryw, dylid ystyried ffont a maint print wrth baratoi deunydd ar gyfer pobl â nam ar eu golwg.

Rhaid peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg o ran ffont, fformat, lliw, maint, eglurder, amlygrwydd nac ansawdd.

“ Mae defnyddio **gwahanol ffontiau** mewn teip penodedig – defnyddio gwahanol ffont ar **gyfer y ddwy iaith** – bron bob amser yn gwneud un fersiwn yn llai darllenadwy na'r llall.

Cynllun

Gellir cyfuno testunau Cymraeg a Saesneg mewn sawl ffordd. Gwelir y rhai mwyaf cyffredin yn yr enghreifftiau. Pa bynnag ddiwyg a ddefnyddir, yr ystyriaeth bwysicaf yw y dylai'r ddwy iaith fod yr un mor hawdd i'w darllen. Lle mae'n bosibl, dylid galluogi gweld y ddwy iaith ag un edrychiad.

Mae'n bwysig peidio â chymysgu'r ddwy iaith yn anghyson ac ar hap. Mae angen gwahanu a sicrhau y gellir gweld y ddwy iaith yn glir yn rhai o'r cynlluniau a drafodir yn y ddogfen hon: fesul bloc, colofnau cyfochrog, neu dop a gwaelod.

Ceir sawl cynllun safonol ar gyfer testunau dwyieithog. Mae rhai'n fwy addas nag eraill; bydd hyn fel rheol yn dibynnu ar amgylchiadau a natur y deunydd. Yn aml gallai mwy nag un ateb fod yn addas: dylid trafod yr opsiynau posibl â'ch dylunydd. Nodir rhai o brif gryfderau a gwendidau pob diwyg ar y tudalennau canlynol.

Mae'n bwysig peidio â chymysgu'r ddwy iaith yn anghyson ac ar hap. **Mae angen gwahanu a sicrhau y gellir gweld y ddwy iaith yn glir** yn rhai o'r cynlluniau a drafodir yn y ddogfen hon: fesul bloc, colofnau cyfochrog, neu dop a gwaelod.

Colofnau cyfochrog

Cyflwynir y ddwy iaith mewn colofnau cyfochrog. Bydd dewis yr opsiwn hwn yn amlwg yn dibynnu ar y gofod sydd ar gael. Bydd angen i'r ddau fersiwn fod yn debyg o ran hyd. Mae hyn yn ffordd ddiwastraff o ddefnyddio'r gofod gan mai unwaith yn unig y mae angen argraffu darluniau. Bydd yn rhaid i'r meingefn, y ddalen flaen, y cynnwys, y cyfeiriadau a'r mynegeion fod yn y ddwy iaith.

10

11

Tudalennau cyfochrog

Cyflwynir y ddwy iaith ar dudalennau cyfochrog. Bydd angen i'r ddau fersiwn fod yn debyg o ran hyd, a gallai tudalennau cyfochrog ddangos yr un rhif tudalen. Gall y ddwy iaith rannu'r un darluniau unwaith eto. Bydd yn rhaid i'r meingefn, y ddalen flaen, y cynnwys, y cyfeiriadau a'r mynegeion fod yn y ddwy iaith.

Fesul bloc

Am bob bloc mewn un iaith, bydd bloc cyfatebol yn y llall. Yr unig adeg y bydd hyn yn addas fel rheol yw pan fo testun yn cynnwys unedau bach, megis capsynau darluniau, arwyddion neu ddisgrifiadau byrion.

Top a gwaelod

Rhennir y dudalen yn ddau hanner, ar draws fel rheol. Mae'r diwyg hwn yn anarferol gan ei fod yn anochel yn golygu bod yr iaith sydd ar y top fel pe bai'n cael blaenoriaeth.

Cefn wrth gefn

Argraffir y ddwy iaith gefn wrth gefn ar yr un ddalen/dalennau. Mae hyn yn arbennig o addas ar gyfer llythyrau a dogfennau byrion. Fe'i ffeirir hefyd gan rai sefydliadau ar gyfer cyhoeddiadau hirach. Gall y tudalennau ddangos yr un rhif tudalen ar y ddwy ochr.

Mae'r fformat hwn hefyd yn addas ar gyfer taflenni wedi'u plygu ar ddiwyg concertina, fel y gellir darllen y testun ar ei hyd ym mha bynnag iaith y mae'r darllynydd yn ei dewis. Rhaid dyblygu lluniau yn y fformat hwn.

Wyneb i waered

Ceir yma fersiwn yn y ddwy iaith, un wyneb i waered, wedi'u rhwymo gefn wrth gefn. Os oes meingefn, mae'n rhaid dangos y ddwy iaith arno. Un fantais o ddefnyddio'r diwyg hwn yw y gellir darllen y testun yn rhwydd yn y naill fersiwn neu'r llall. Gellir defnyddio'r un darluniau ar gyfer y ddwy iaith.

Nid yw'r diwyg hwn yn galluogi cynnwys gwybodaeth mewn poced yn y clawr yn hwylus. Hefyd, os oes angen arddangos y cyhoeddiad hwn bydd angen ei wneud mewn ffordd sy'n dangos yn glir ei fod yn gyhoeddiad dwyieithog, neu sicrhau bod y ddau glawr yn ddwyieithog.

Cost

Nid oes rhaid i gynhyrchu rhywbeth yn ddwyieithog gostio ddwywaith cymaint â chynhyrchu rhywbeth uniaith. Yn y bôn, mae'n fwy cost effeithiol dewis cynhyrchu rhywbeth yn ddwyieithog o'r cychwyn cyntaf, yn hytrach na newid rhywbeth yn nes ymlaen sydd eisoes wedi'i greu mewn un iaith. Mae'n anorfod fod peth cost ychwanegol wrth gynyddu nifer y geiriau neu ofod dylunio ond gall y manteision ychwanegol o wneud hyn orbwysu'r gost ariannol.

Mae pwysigrwydd cynllunio'n ofalus – gan sicrhau yr ymdrinnir â materion dwyieithrwydd o'r cychwyn – wedi'i bwysleisio eisoes. Dylid cofio hefyd y bydd y cynnyrch yn y pen draw yn edrych yn llai trwsogl o gael ei ddylunio'n ddwyieithog o'r cychwyn, yn hytrach nag mewn un iaith, gan ychwanegu'r ail iaith yn nes ymlaen.

Mae cyfieithu'n agwedd ychwanegol ar ddylunio dwyieithog. Mae ceisio torri corneli yn y cyd-destun hwn bron bob amser yn gamgymeriad, sy'n gallu costio'n ddrud iawn yn y pendraw os oes rhaid ailgynhyrchu deunyddiau gwallus. Yn arbennig, fel y nodwyd eisoes, dylid sicrhau bob amser bod proflenni terfynol unrhyw waith yn cael eu prawfddarllen yn ofalus.

Pwyntiau i'w cofio

- Nid oes raid i arwydd (neu hysbysfwrdd) dwyieithog fod ddwywaith maint arwydd uniaith.
- Bydd y rhan fwyaf o gostau cynhyrchu arwyddion ar gyfer deunyddiau, neu gost y gofod ar gyfer poster.
- Efallai y bydd yn rhaid i ffurflen ddwyieithog fod yn un maint safonol, ac os felly efallai y bydd yn rhaid i'r dylunydd ganfod ateb i broblem cyfyngiadau gofod.
- Gellir argraffu dogfennau dwyieithog byr, megis llythyrau, ar ddwy ochr, gan arbed costau papur.
- Bydd dogfennau hirach fel rheol yn dyblu o ran maint o'u cynhyrchu'n ddwyieithog, ac os felly gall y papur, y lliw, y ffotograffau a'r darluniau a ddewisir gadw costau'n is.

Rhan 2 Cymwysiadau

Yn yr adran hon trafodir gofynion penodol gwahanol gymwysiadau dylunio. Rhoddir enghreifftiau o'r gwahanol ffyrdd o ddylunio'n ddwyieithog.

Dylid cofio hefyd y bydd angen i rai sefydliadau ddefnyddio'r Gymraeg yn y cymwysiadau hyn yn rhan o'u gofynion statudol.

Delwedd weledol a brandio dwyieithog

Mae brandio busnes, cynnyrch neu wasanaeth yn ddwyieithog yn rhoi neges gref i gwsmeriaid a darpar gwsmeriaid. Mae brand yn crisialu holl bersonoliaeth, egwyddorion a gwerthoedd y sefydliad. Mae brandiau cryfion yn weladwy iawn, a gallant fod yn bwysig i adeiladu enw da a sefydlu teyrngarwch cwsmeriaid at hoff gynnyrch neu gwmnïau.

Nid yw brandio'n ddwyieithog yn ddo'i hun yn fwy cymhleth nac anodd na brandio'n uniaith, ond mae angen cynllunio gofalus, briffio trwyadl a dylunio creadigol. Dylid trin yr enwau Cymraeg a Saesneg ac unrhyw logo neu symbol fel un endid o'r cychwyn cyntaf. Rhaid talu sylw gofalus i unrhyw is-benawdau (straplines) yr ystyrir eu hychwanegu yn rhan o frand, gan y gall hyn newid yn sylfaenol natur ddwyieithog y brand, oni bai fod yr is-benawdau hefyd yn gwbl ddwyieithog.

Ar gyfer sefydliadau sydd â brand a delwedd weledol gref a ddefnyddir y tu hwnt i Gymru eisoes, gall fod yn bosibl addasu'r ddelwedd ehangach ar gyfer diwyg dwyieithog. Mae'n haws o lawer gwneud hyn os nad yw'r brand a/neu'r logo yn dibynnu ar eiriau yn rhan o'i hunaniaeth. Defnyddir delweddau brand mewn sawl sefyllfa, gan gynnwys deunyddiau papur, bathodynau enw, cerbydau, arwyddion, hysbysebion, pecynnu a gwefannau: bydd yn rhaid felly sicrhau bod y ddelwedd weledol a ddewisir yn gweddu ar draws pob platfform.

Arwyddion

Mae'r prif ystyriaethau parthed arwyddion yn ymwneud â dylunio'n gyffredinol yn hytrach na dylunio dwyieithog fel y cyfryw. Mae'n anodd pennu rheolau cyffredinol. Mae anghenion pawb yn wahanol, a bydd gwahanol ystyriaethau'n berthnasol i wahanol raddau. Serch hynny, dylid cofio bod gwahanu ieithoedd yn arbennig o bwysig ar arwyddion. Dylid ystyried ffont, fformat, lliw, maint, eglurder, amlygrwydd ac ansawdd.

Gellid dylunio rhai arwyddion i rannu teitlau sy'n gyffredin yn y ddwy iaith. Weithiau mae pictogramau yn gweithio'n well na geiriau, os yw hynny'n briodol.

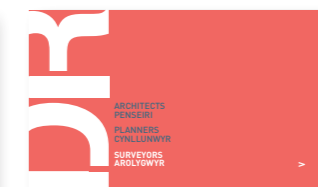
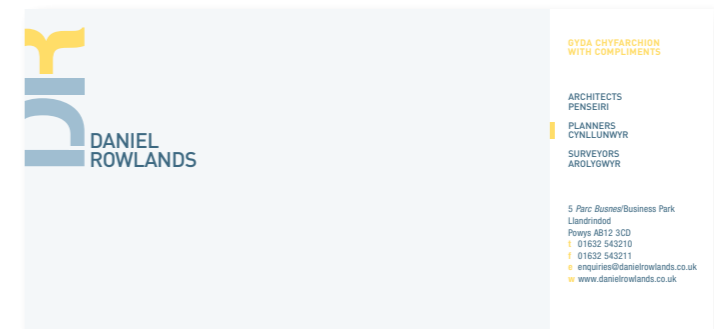
Deunyddiau papur

Wrth dylunio deunyddiau papur dwyieithog bydd yn rhaid i chi ystyried sut i gyflwyno nifer o fanylion yn y ddwy iaith. Gallai'r rhain gynnwys cyfeiriadau, a allai fod yn hollol wahanol ym mhob iaith, teitlau swyddi a sloganau neu is bennawd sefydliad. Mae nifer o ddulliau o osod y rhain a'r logo ar bapur pennawd, fel y dengys yr enghreifftiau isod.

Os anfonir llythyrau dwyieithog yn aml efallai y dylid ystyried argraffu papur pennawd llythyr ar y ddwy ochr, er mwyn galluogi argraffu llythyrau gefn wrth gefn. Yn yr un modd, mae'r lle cyfyngedig ar slipiau cyfarch a chardiau busnes yn golygu bod y dewis cefn wrth gefn yn aml yn fwy priodol.

Pennyn a throedyn e-bost

Dylid ystyried dyluniad a gosodiad unrhyw bennyn neu droedyn corfforaethol sy'n cael eu defnyddio mewn negeseuon e-bost. Mae angen mwy o le ar gyfer gwybodaeth mewn dwy iaith, felly dylid defnyddio cyn lleied o destun â phosibl; mae'r un peth yn wir am atebion awtomatig allan-o'r-swyddfa.

cyfreithwyr
abc
solicitors

Siwan Fflur Jones

Cyfreithwr Cynorthwyol / Assistant Solicitor

Arbenigwyr mewn Cyfraith Teuluol / Specialists in Family Law

8 Parc Padarn, Stryd Fawr, Caerdydd AB12 3CD

8 Padarn Park, High Street, Cardiff AB12 3CD

t 01632 543210

e siwan@cyfreithwyrabcsolicitors.co.uk

w www.cyfreithwyrabcsolicitors.co.uk

Dogfennau hirach

Fel rheol dewisir tudalennau neu golofnau cyfochrog, neu ffurf wyneb i waered ar gyfer llyfrynnau neu adroddiadau. Yn y pen draw, dewis personol yw'r diwyg, ac nid oes rheolau pendant ar ba ddiwyg sy'n gweithio orau ym mha fath o ddogfen. Bydd y ffordd y cyflwynir cynnwys dwyieithog y ddogfen yn dibynnu ar lawer o ffactorau, megis a fydd mewn lliw llawn, a oes ffotograffau neu ddarluniau, a oes angen cynnwys poced yn y clawr, a sut yr arddangosir y ddogfen.

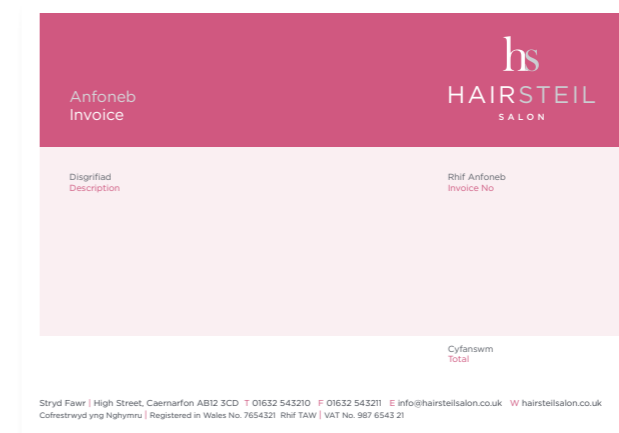
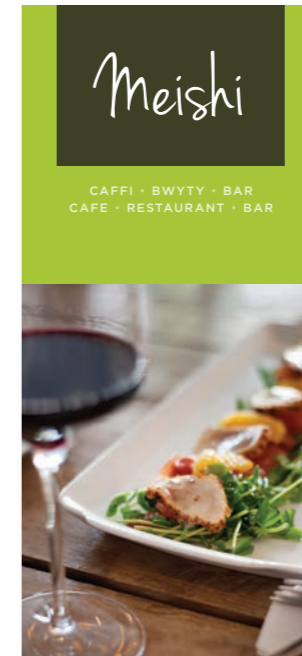
Tafleenni

Defnyddir y dull consertina fel rheol ar gyfer tafleenni dwyieithog. Mae hyn yn gweithio'n dda â'r Gymraeg ar un ochr, a'r Saesneg ar y llall, cyn belled â bod nifer paneli'r daflen yn odrif gan ganiatáu clawr ym mhob iaith. Gellir addasu'r cynllun hwn pe bai angen cynnwys rhwyglen yn y daflen.

Ceir diwygiau eraill, wrth gwrs, ar gyfer tafleenni, ac efallai y bydd y rhain yn caniatáu defnyddio lliw a theipograffeg i gyflwyno testun dwyieithog ar yr un dudalen, fel y dengys yr enghreifftiau.

Anfonebau, biliau a ffurflenni archebu

Ni ddylai dylunio ffurflen rag-argraffedig a fydd yn cael ei gorargraffu gan gyfrifiadur greu unrhyw anawsterau. Bydd yr un egwyddorion cyffredinol yn wir, dim ond bod rhaid dylunio'r ffurflen ar sail y gofod sydd ei angen er mwyn argraffu'r manylion perthnasol yn y ddwy iaith. Nid oes angen i fil dwyieithog fod yn fwy o faint na bil uniaith, a gellir ei gynhyrchu gan ddefnyddio un lliw'n unig.

Ffurflenni

Gall ffurflenni y mae'n rhaid eu llenwi â llaw neu ar-lein ofyn am gryn greadigrwydd ar ran y dylunydd, gan mai ychydig o le sydd ar gael fel rheol, yn arbennig os oes rhaid i'r ffurflen fod yn un maint safonol. Yn ogystal mae angen digon o le i'r sawl sy'n llenwi'r ffurflen roi'r manylion angenrheidiol yn ei ddewis iaith.

Gall defnyddio lliw a theipiau'n greadigol olygu y gellir dylunio ffurflen neu holiadur cwbl ddwyieithog, a dyma yw'r dewis gorau o bell ffordd. Mae'n hawdd ei darllen yn y ddwy iaith, a gellir ei llenwi yn y naill iaith neu'r llall. Gall colofnau cyfochrog fod yn addas ar gyfer ffurflenni lle mae angen ateb byr, neu dic. Gellir gadael lle neu flychau yng nghanol y dudalen, rhwng y colofnau. Os oes llawer o destun esboniadol, neu os oes angen mwy o le i roi'r ateb, efallai y bydd angen paratoi fersiynau ar wahân ar gyfer y ddwy iaith. Os felly, dylai cynllun y tudalennau fod yn union yr un fath er mwyn ei gwneud yn haws eu prosesu, ac er mwyn peidio â thrin testun Cymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Yn dibynnu ar hyd y ffurflen gellid argraffu'r ddau fersiwn gefn wrth gefn, neu ynghlwm ochr yn ochr.

Dylai ffurflenni, megis tocynnau parcio, a lenwir â llaw ac a gyflwynir wedyn i'r cyhoedd, gynnwys y ddwy iaith ar yr un dudalen. Mae hyn yn golygu mai unwaith yn unig y bydd angen eu llenwi, ac na fydd yr un fersiwn yn cael ei adael yn wag, fel sy'n digwydd fel rheol pan fo'r ieithoedd ar wahân.

Cyathrebu creadigol | Creative communications

Ffurflen Archeb
Purchase Order

Cyfeiriad | Address

Rhif Archeb | Purchase Order No.

Rhowch rif y job neu gyfeirnod fel rhan gyntaf rhif y ffurflen archeb
Please enter job number or a reference as the first part of purchase order number

Dyddiad | Date

Archebwyd gan | Ordered by

Adran | Department

Eich Cyf | Your Ref

Disgrifiad Description	Nifer Quantity	Pris Unedol (NET) Unit Price (NET)	Cyfanswm (cyn TAW) Total (before VAT)

DALIER SYLW Rhaid cynnwys Rhif Archeb ar bob anfoneb
Byddi oedi cyn talu anfonebau oni chynhwysir hwmw
PLEASE NOTE Purchase Order Number must be quoted on invoices otherwise there will be a delay in payment

Anfonebwch ACUA am yr uchod os gwelwch yn dda
Please invoice ACUA for the above

Tali gydag Archeb Sic Arian Cerdyn Credyd
Payment with Order Cheque Cash Credit Card

3 Parc Busnes Ystwyth | 3 Ystwyth Business Park, Aberystwyth SY23 3AB
T 01632 543210 F 01234 543211 E info@acua.co.uk W acua.co.uk
Cofrestrwyd yng Nghymru | Registered in Wales No. 7654321 Rhif TAW | VAT No. 987 6543 21

CYFANSWM
TOTAL

TAW os yn daladwy
VAT if applicable

GWERTH CRYNSWTH
GROSS

Awdurdodwyd gan | Authorised by

Meithrinfa Honey Bears Nursery

Hoffem glywed eich barn...
We'd like to hear your views...

Copi Cymraeg sydd i'w mewnosod yn y gofod hwn.
English copy to be inserted into this space.

Copi Cymraeg sydd i'w mewnosod yn y gofod hwn.
English copy to be inserted into this space.

Copi Cymraeg sydd i'w mewnosod yn y gofod hwn.
English copy to be inserted into this space.

Enw Name _____

Cyfeiriad Address _____

Cod Post Post Code _____

Ffôn Phone _____

2

Freepost ABCD-EFGH-IJKL
Meithrinfa Honey Bears Nursery
PO Box 01
Cardiff
AB01 3CD

Hysbysebu

Mae pob hysbyseb yn gyfle i hyrwyddo'r sefydliad, a chyfleu ei ddelwedd ddwyieithog. Bydd cynllun a diwyg hysbyseb yn dibynnu ar ei diben a'i chynnwys. Bydd y rheolau cyffredinol a amlinellwyd ynghynt ynglŷn â defnyddio lliw, teipiau ac ati'n berthnasol, ond bydd y cyfyngiadau gofod yn golygu bod yn rhaid meddwl yn greadigol.

Hysbysebion print

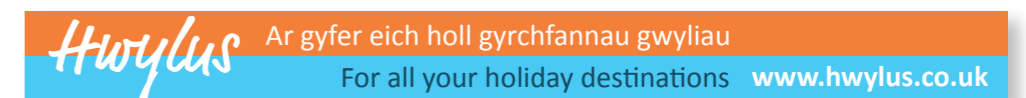
Ni fydd rhaid neilltuo mwy o ofod nag ar gyfer hysbyseb uniaith o reidrwydd. Hyd yn oed os bydd angen, mae'n debyg y bydd hi dal yn rhatach i ddylunio a gosod hysbyseb ddwyieithog na gosod dwy hysbyseb ar wahân ar gyfer pob iaith.

Hysbysebion awyr agored

Mae defnyddio posterï mawr ar hysbysfyrddau neu leoliadau awyr agored eraill yn tynnu sylw ac yn creu effaith weledol, sy'n cynnig ffordd rwydd i unrhyw sefydliad ddangos gwir ymrwymiad at ddwyieithrwydd. Fel arfer, mae'n bosibl cynnwys ail iaith mewn ymgyrch hysbysebu awyr agored heb gost ychwanegol o gwbl. Serch hynny, mae'r gallu i ysgrifennu copi creadigol yn ddwyieithog yn hanfodol, ac anaml mae cyfieithiadau uniongyrchol o sloganau hysbysebu bachog neu is-benawdau yn gweithio.

Marchnata 'feiral' a hysbysebion ar wefanau

Dyma agwedd o'r byd marchnata sy'n tyfu'n gyflym iawn. Wrth baratoi'r deunyddiau hyn, dylid cofio bod angen iddyn nhw hefyd fod yn ddwyieithog. Dylid sicrhau bod unrhyw deipiau a ddefnyddir yn cefnogi'r llythrennau Cymraeg unigryw.

Eitemau bychain

Mae gan eitemau bychain megis tocynnau, cardiau credyd a gwahoddiadau ofod cyfyngedig.

Yn y mwyafrif o ddogfennau printiedig mae maint cyffredinol neu nifer y tudalennau'n dibynnu ar nifer y geiriau a'r delweddau a ddangosir. Gyda thocynnau a chardiau mae'n rhaid cadw'r eitemau fel rheol mor fach ag y bo modd, er mwyn iddynt fynd i waled neu boced. Mae maint hefyd yn effeithio ar gost: fel rheol gellir cynhyrchu mwy o eitemau â phapur neu gerdyn maint safonol os yw'r eitemau hynny'n fach, ac mae felly'n rhatach eu cynhyrchu.

Er mwyn i gymwysiadau llai weithio, rhaid defnyddio cyn lleied o destun â phosibl, er mwyn i'r geiriau fod yn ddarllenadwy ac er mwyn gallu gwahaniaethu rhwng yr ieithoedd. Mae'r enghreifftiau yn dangos rhai o'r dulliau posibl ar gyfer cymwysiadau llai.

Pecynnu

Mae nifer o sefydliadau bellach yn ymwybodol o fanteision pecynnu cynnyrch yn ddwyieithog, yn arbennig er mwyn tynnu sylw at ansawdd, tarddiad a natur unigryw y cynnyrch. Ymhlith y ffactorau i'w hystyried mae enw'r cynnyrch – a allai fod yr un fath yn y ddwy iaith neu beidio – disgrifiadau o'r cynnyrch, ac unrhyw brint mân: bydd yn rhaid dangos y rhain i gyd mewn gofod cyfyng. Mae'n hanfodol bod y testun yn glir ac yn gryno er mwyn sicrhau bod y cynnyrch yn ymddangos yn lân ac yn daclus yn y pen draw.

Deunyddiau pwynt talu

Ychydig o destun a fydd fel rheol ar ddeunyddiau pwynt talu. Bydd y ffordd y cyflwynir hyn yn dibynnu ar natur a diwyg y cynnyrch dan sylw, a fydd yn eu tro'n effeithio ar natur a diwyg yr hyn a ddangosir. Bydd gwahanu'r ieithoedd yn ofalus drwy ddefnyddio lliw'n ei gwneud yn haws ei ddarllen, a bydd hefyd yn nodwedd ychwanegol yn y dylunio.

Cyhoeddiadau electronig

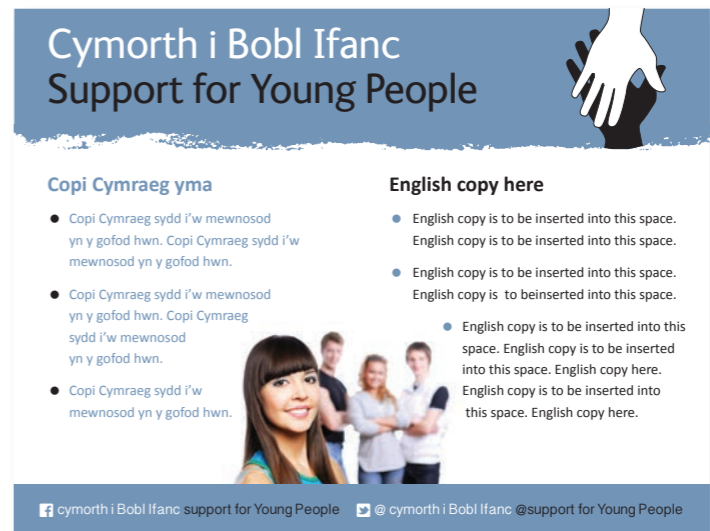
Mae llawer o sefydliadau bellach yn cyhoeddi adroddiadau a dogfennau fel ffeiliau PDF ar-lein yn bennaf. Os dylunnir deunydd ar gyfer cyhoeddi ar-lein, bydd yn rhaid sicrhau bod fersiynau ar wahân yn y ddwy iaith yn cael teitl yn yr iaith briodol. Mewn dogfennau ar wahân, dylid croesgyfeirio at y fersiwn yn yr iaith arall ar y flaendalen.

Cyflwyniadau PowerPoint

Mae'n arfer da cynnwys y ddwy iaith ar un sleid unigol, drwy wneud hyn cynigir dewis iaith i'r gynulleidfia. Os bydd angen creu cyflwyniad dwyieithog, bydd angen cadw'r testun ar bob sleid yn gryno a sicrhau bod y ddwy iaith yn ymddangos gyda'i gilydd. Mae'n arfer da i lunio templed corfforaethol dwyieithog ar gyfer cyflwyniadau.

Deunyddiau arddangos

Bydd deunyddiau arddangos yn aml yn defnyddio mwy o ddelweddau na thestun. Bydd cyfyngiadau gofod fel rheol yn golygu bod yn rhaid defnyddio cyn lleied o destun ag y bo modd, er mwyn creu arddangosfa ddeniadol a thrawiadol. Gellir llunio paneli ar wahân ar gyfer testun a delweddau, a gellir gwahanu'r ieithoedd drwy ddefnyddio paneli gwahanol. Mae hyn yn gwneud yr arddangosfa'n hyblyg, yn arbennig os bwriedir ei defnyddio y tu allan i Gymru. Mae defnyddio cod lliwiau'n ffordd effeithiol o gyflwyno'r ddwy iaith ar un panel, naill ai â thestun lliw neu â blociau lliw. Rhaid sicrhau nad yw'r lliwiau a ddewisir yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

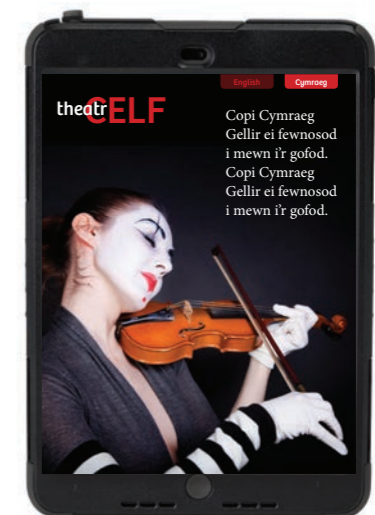
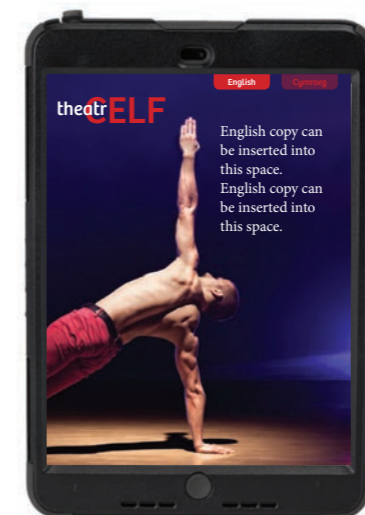
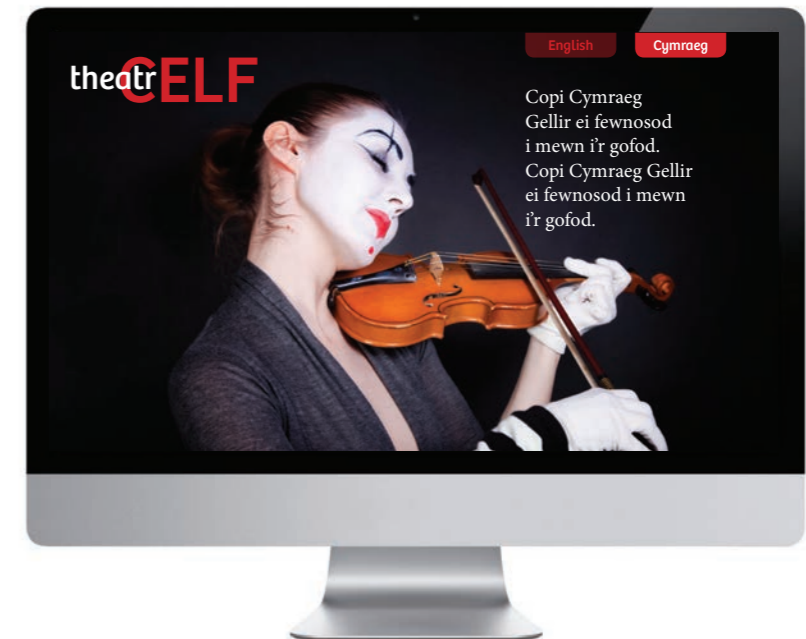
Gwefannau a meddalwedd

Mae'r we yn hollbwysig i fusnesau a sefydliadau, ac mae datblygu gwefannau yn rhan flaenllaw o waith dylunwyr. Mae'n hawdd cynnig dewis iaith ar wefan ac mae'r Comisiynydd wedi llunio canllaw: 'Technoleg, Gwefannau a Meddalwedd: Ystyried y Gymraeg' i gynnig arweiniad i ddylunwyr a datblygwyr meddalwedd.

Fel ym mhob agwedd ar ddylunio dwyieithog, mae'r egwyddorion yn syml: dylid cynllunio yn ddwyieithog o'r cychwyn; dylid cynnig dewis iaith rhagweithiol i'r defnyddiwr; a dylid glynu at arfer da. Dylid ystyried y pwyntiau canlynol wrth fynd ati i ddylunio gwefan ddwyieithog:

- Dylid sicrhau bod tudalen flaen y wefan yn ddwyieithog, gyda modd amlwg o ddewis iaith. Y ffordd orau o wneud hyn yw drwy dudalen 'sblash'.
- Dylid sicrhau ei bod yn hawdd newid o iaith i iaith ar bob tudalen gan fynd yn syth i'r un dudalen yn yr iaith arall.
- Dylid lleoli'r dewis iaith fel arfer yng nghornel uchaf y sgrin ar y dde.
- Gellir cofrestru cyfeiriad gwefan yn Gymraeg a Saesneg, er enghraifft comisiynyddygydraeg.org a welshlanguagecommissioner.org
- Dylid sicrhau bod cyfeiriadau e-bost naill ai yn niwtral eu hiaith neu'n ddwyieithog, e.e. post@cyg-wlc.org neu fod fersiynau gwahanol ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg a fydd yn cyrraedd yr un blwch post.

Does dim rheswm pam na all gwefan ddwyieithog fod yn gwbl gydnaws â safonau hygyrchedd ar gyfer y we. Mae darllenwyr sgrin ar gael sy'n darllen testun Cymraeg a Saesneg. Dyma'r prif reswm na ddylid cymysgu'r Gymraeg a'r Saesneg ar yr un dudalen. Gellir cael rhagor o gyngor ar arfer da wrth ddatblygu gwefan ddwyieithog yng nghanllawiau'r Comisiynydd.

Rwy'n ffyddiog y bydd y canllaw arfer da hwn yn feincnod defnyddiol i sefydliadau wrth iddynt gynllunio a chyflwyno ymgyrchoedd marchnata a chyhoeddusrwydd i'r cyhoedd yng Nghymru.

Meri Huws
Comisiynydd y
Gymraeg

Mae'r holl ddelweddau o gwmnïau a sefydliadau ar dudalennau 16-31 yn ffug. Mae unrhyw debygrwydd i gwmni neu sefydliad go iawn yn anfwriadol ac yn gyd-ddigwyddiad.

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner